

OP VAKANTIE, MAAR NIET OP REIS

Een paar maanden op wereldreis met je kinderen - voor sommigen is het een droom. In de meeste Nederlandse gezinnen blijft het daar echter ook bij, want het is praktisch onmogelijk om daar toestemming voor te krijgen als je kind eenmaal naar school gaat. Waar andere Europese gezinnen zelf mogen beslissen over het onderwijs van hun kind, worden Nederlandse ouders namelijk verplicht hun kinderen naar school te laten gaan. Tekst: Ingrid Touwslager

De Nederlandse leerplichtwet is redelijk bijzonder. In veel Europese landen hebben ouders zeggenschapsrecht over het onderwijs van hun kinderen, of hebben zij het recht om in goed onderwijs van hun kinderen te voorzien. Er bestaat wel leerplicht, maar de ouders hebben de vrijheid in onderwijskeuze. Daarmee is thuisonderwijs een bij wet erkend alternatief voor schoolonderwijs. Die vrijheid betekent ook dat ze hun kind een aantal maanden mee kunnen nemen naar het buitenland voor een wereldreis, en het onderweg kunnen onderwijzen.

In Nederland, Zweden, Griekenland en Duitsland bestaat er niet alleen een leerplicht, maar ook een schoolplicht. Kiezen voor thuisonderwijs is in deze landen niet mogelijk. Het is niet verboden, maar het wordt niet gezien als een manier om aan de leerplicht te voldoen. In de leerplichtwet is vastgelegd dat ouders verplicht zijn hun kind bij een school in te schrijven én dat het kind die school ook moet bezoeken. En daarmee is vervangend thuisonderwijs niet mogelijk.

Dat is in Nederland niet altijd zo geweest. Bij de invoering van de leerplicht in 1901 was thuisonderwijs in ons land, net als in de rest van Europa, heel normaal. Eind jaren zestig kwam daar echter verandering in. Thuisonderwijs werd gezien als ouderwets en slecht voor sociale vaardigheden. Het zou resulteren in slecht onderwijs. Tijdens de herziening van de Leerplichtwet in 1969 werd daarom de nadruk gelegd op onderwijsverschaffing. De overheid kreeg de taak om voor goede scholen te zorgen, en de ouders kregen de plicht de kinderen in te schrijven en naar school te brengen.

Vrijstelling

Vrijstelling van schoolinschrijving, oftewel thuisonderwijs, is vanaf dat moment alleen bij uitzondering mogelijk via artikel 5 van de leerplichtwet. Indien je binnen redelijke grenzen van je woning geen school kunt vinden binnen je eigen geloofs- of levensovertuiging, indien je geen vaste verblijfplaats hebt, of wanneer je kind in het buitenland naar

school gaat, kun je vrijstelling krijgen voor inschrijving op een Nederlandse school.

Vrijstelling van schoolinschrijving betekent, dat je de vrijstelling alleen kunt aanvragen vóórdat het kind naar school gaat. Staat het kind eenmaal ingeschreven bij een school, dan kan het op dezelfde gronden niet meer worden uitgeschreven uit het onderwijssysteem en is het verplicht twaalf jaar schoolonderwijs te volgen.

Vrijstelling wordt dus wel verleend, zij het mondjesmaat. Vorig jaar zijn er 575 onthefingen uitgegeven. Dat is meer dan vorig jaar. Sinds 2000 bestaat er een gestage toename van het aantal aanvragen, zo'n 15 procent per jaar. Thuisonderwijs wordt vaak gegeven door christenen met een specifieke geloofsovertuiging, maar vooral door aanhangers van het holisme. Salafisten, aanhangers van een strenge uitleg van de islam, maken ook steeds vaker gebruik van de vrijstellingsregeling.

Thuisonderwijs is vrijheid in onderwijs

Heb je eenmaal een vrijstelling van inschrijvingsverplichting, dan ben je vrij in de manier van onderwijs. De leerplichtambtenaar en onderwijsinspectie hebben namelijk geen bevoegdheid te controleren of ouders de wettelijke verplichting tot onderwijs nakomen, of dat het onderwijs kwalitatief voldoende is. Er is geen enkel toezicht. Dat is dan ook direct de reden waarom het zo lastig is om toestemming te krijgen voor vrijstelling.

Tijdelijke vrijstelling

Wil je een tijdelijke vrijstelling omdat je een lange reis wilt maken met je kind, dan kun je deze aanvragen op grond van artikel 11 van de leerplichtwet. Vrijstelling kun je krijgen door beroep te doen op gewichtige omstandigheden, zoals ziekte, tuchtmaatregelen, vakantie in verband met een bijzonder beroep, enzovoorts. De aanvraag wordt daarom ook zelden gehonoreerd voor een wereldreis, omdat de omstandigheden in dit geval "niet buiten de wil van de ouders bestaan".

voor ouders op tot maximaal tweehonderd euro per dag, met een maximum van drieduizend euro. Een eventueel toegekende gevangenisstraf is vaak voorwaardelijk.

Naast de boete kan het gezin ook een Onder Toezichtstelling (OTS) krijgen. Dit kan worden voorkomen als er goede afspraken gemaakt zijn tussen ouders en gemeente en de kwaliteit van het onderwijs is gecontroleerd. Verder wordt de Sociale Verzekeringsbank ingeschakeld. Het kind gaat niet naar school, dus heeft het geen recht op kinderbijslag.

Houd je je kind toch langdurig weg van school, dan riskeer je een gevangenisstraf

Het schoolbestuur beslist in eerste instantie over het tijdelijk verzuim. Heb je goede afspraken kunnen maken met school over thuis- en afstandsonderwijs gedurende de reis, of loopt je kind al ver voor op de lesstof, dan kan dat helpen bij de aanvraag. De leerplichtambtenaar beslist echter. Daar deze sinds kort onder de gemeente valt, is het oordeel afhankelijk van de politieke kleur van de gemeente. Vaak blijkt in de praktijk dat grote steden niet snel toestemming verlenen, maar kleinere gemeenten meer ruimte bieden voor uitzonderingen. Al met al heb je ook daar maar zo'n één procent kans dat de reis door zal gaan.

Wat gebeurt er als je toch op reis gaat?

Trotseer je de leerplichtambtenaar en houd je je kind na afwijzing van je verzoek toch langdurig weg van school? Dan riskeer je een gevangenisstraf en een fikse boete. Verzuim wordt bestraft. Scholen zijn verplicht elk verzuim te melden bij de leerplichtambtenaar. Doet de school dit niet, dan volgt er een proces verbaal voor zowel de school als de ouder. In de praktijk loopt de boete

Deze maatregelen gelden niet alleen voor luxe verlof. Uiteindelijk zijn er ook andere redenen om je kind (tijdelijk) thuis te houden van school. Omdat het bijvoorbeeld gepest wordt, of niet past in het onderwijssysteem door hoogbegaafdheid of dyslexie. Ook dan riskeer je boetes, gevangenisstraf en een OTS. Kijk bijvoorbeeld naar de verhalen van het zeilmeisje Laura, of de zeilende broers, die thuisbleven omdat ze niet binnen het schoolsysteem passen.

Hoe zit dat in de rest van Europa?

Thuisonderwijs is in de meeste andere Europese landen een legale manier om aan de leerplicht te voldoen, maar de regelgeving is in elk land weer anders (zie overzicht). In elk land worden eisen gesteld aan de inhoudelijke kwaliteit van het onderwijs en er zijn regels met betrekking tot toezicht en handhaving. Alleen in IJsland en Slowakije moeten de ouders over een onderwijsbevoegdheid beschikken. Alle ouders dienen mee te werken aan controle om eventueel misbruik te voorkomen en te verzekeren dat het onderwijs adequaat is. Het staat elk gezin vrij om met de kinderen een aantal maanden het buitenland te bezoeken.

Is het huidige onderwijs nog wel passend?

Op dit moment gaan er in Nederland achtduizend kinderen niet naar school. Daarnaast zijn er vijfenveertighonderd kinderen vrijgesteld van leerplicht, omdat ze een lichamelijke of geestelijke beperking hebben. Het hoge aantal thuiszitters stijgt ieder jaar. Hier is iets aan >>

de hand. Het gevolg is dat er jaarlijks tien miljoen wordt uitgegeven om schoolverzuim en het aantal vroegtijdige schoolverlaters te verlagen. Het toezicht op verzuim is aangescherpt; scholen krijgen sinds augustus boetes als zij verzuim niet melden. Maar is dat wel de goede aanpak?

In 2013 publiceerde de Kinderombudsman al het rapport "Van leerplicht naar leerrecht". Het pleit voor maatwerk, minder strakke toepassing van de wet en nadruk op het recht in plaats van de plicht om te leren. Er zou ruimte moeten zijn om kinderen thuisonderwijs te laten genieten als dat beter aansluit bij de specifieke behoeften van een kind.

Thuisonderwijs is in de meeste andere Europese landen een legale manier om aan de leerplicht te voldoen

Staatssecretaris Dekker stelde daaropvolgend dat er voldoende flexibiliteit is om binnen het onderwijs op ieder individueel geval in te spelen. Hij stelde de Tweede Kamer voor artikel 5 van de leerplichtwet juist te schrappen, omdat er geen toezicht is op thuisonderwijs en daardoor de kwaliteit niet kan worden gegarandeerd. De Tweede Kamer vond deze regel echter veel te ver gaan en heeft een adviesbureau de opdracht gegeven de mogelijkheden te onderzoeken om thuisonderwijs een plaats in de wet te geven.

Inmiddels is besloten dat thuisonderwijs mogelijk gemaakt moet worden voor kinderen die om welke reden dan ook niet naar school kunnen (hoogbegaafden, autisten). Zij zouden gebruik kunnen maken van de speciale regelingen die nu gelden voor chronisch zieke kinderen. Dit echter wel onder verantwoordelijkheid en op kosten van de school. Het is een mooi begin, maar we zijn er nog lang niet.

Thuisonderwijs in Nederland moet mogelijk worden

Schoolbezoek wordt in ons land nog steeds gezien als een bijdrage aan intellectuele en sociale ontwikkeling van kinderen. Maar voor sommige kinderen is de klassikale onderwijsvorm volledig ongeschikt. Het recht van een kind op onderwijs is een recht dat gericht zou moeten zijn op de volle ontwikkeling van zijn persoonlijkheid. Ouders zouden het recht moeten krijgen om onderwijs te kiezen dat bij hen past. Met thuisonderwijs kunnen ze, indien nodig, aansluiten op de individuele behoeften en vaardigheden van hun kind.

Onderzoek wijst uit dat kinderen die thuisonderwijs krijgen erg goed scoren op toetsen en examens. Vaak

liggen ze voor op de gemiddelde klassikale student. Universiteiten als Yale en Harvard trekken om die reden bijvoorbeeld juist graag thuisstudenten aan.

Het aantal kinderen dat thuisonderwijs krijgt in Europa is verrassend laag. Er wordt duidelijk niet massaal misbruik gemaakt van het ouderlijk recht om te beslissen over het onderwijs van het kind. Wellicht zorgt juist de vrijheid die de ouder gegeven wordt voor verantwoordelijke keuzes.

Laten we daarom hopen dat Nederland eens wat vaker over de grens gaat kijken. En dat ouders snel weer vat krijgen op het leerzame leven van hun kinderen. Want laten we eerlijk zijn, we willen toch allemaal dat kinderen iets leren? ■

(Bron: http://www.kohnstammstituut.uva.nl/pdf_documenten/effectiviteit.pdf)

Land	Regels voor thuisonderwijs
Oostenrijk	Wettelijk geregeld, de verzorger van het kind heeft het recht om in goed onderwijs te voorzien. Er is geen inspectie. Elk kind moet wel elk jaar examen doen om aan te tonen dat het niveau goed is. Als het kind zakt, moet het het jaar erop naar school.
België	In de wet geregeld, valt onder wet vrijheid van onderwijs. Kinderen die thuisonderwijs ontvangen worden geregistreerd. In Wallonie wordt getest op acht-, tien-, twaalf- en veertienjarige leeftijd. In Vlaanderen moet het kind voor zijn twaalfde aangemeld worden voor schoolexamens. Zo niet, dan moet het naar school. De examens zijn op dertien- en vijftienjarige leeftijd. Zakt het kind, dan moet het naar school.
Denemarken	Wettelijk geregeld, de verzorger van het kind heeft het recht om in goed onderwijs te voorzien.
Finland	Wettelijk geregeld, de verzorger van het kind heeft het recht om in goed onderwijs te voorzien. Thuisonderwijs is echter niet erg gebruikelijk. Er is geen inspectie, de eisen zijn vaag. Ouders zijn verantwoordelijk, gemeenten controleren de vorderingen.
Frankrijk	Wettelijk geregeld. Erg populair en de populariteit stijgt. Het kind moet aangemeld zijn bij onderwijsinspectie en gemeente. Het onderwijs voor kinderen tussen zes en zestien jaar wordt jaarlijks gecontroleerd. Elke twee jaar controleert de gemeente of het kind zich goed ontwikkelt. Als de uitkomst twee keer niet bevredigend is moet het kind naar school. Kinderen moeten aan vastgestelde vaardigheden voldoen.
Hongarije	Kinderen moeten ingeschreven zijn op een school en moeten het overheidsprogramma volgen. Ze moeten twee keer per jaar op school examen doen.
IJsland	Alleen toegestaan als degene die onderwijs geeft onderwijsbevoegd is.
Ierland	Wettelijk geregeld, de verzorger van het kind heeft het recht om in goed onderwijs te voorzien. De eisen zijn vaag.
Italië	Wettelijk geregeld, valt onder zeggenschap van ouders over onderwijs aan hun kind. Ouders moeten aantonen dat ze onderwijsbevoegd zijn. Qua onderwijs is er geen inspectie, geen registratie, er zijn geen eisen. Als het kind ooit naar school terug gaat moet het wel jaarlijks examen gedaan hebben.
Noorwegen	Wettelijk geregeld. Ouders dienen de school te informeren en school heeft de plicht supervisie te houden maar moet dit in overleg met de ouders doen. Vaak gebeurt dit door jaarlijkse evaluaties op school. Diploma kan verkregen worden via examens na tien jaar thuisonderwijs.
Polen	Alleen onder bijzondere voorwaarden. Het kind moet ingeschreven zijn bij een school, het schoolhoofd besluit of het kind thuisonderwijs mag krijgen. Het kind moet jaarlijks examen doen. Zakt het, dan moet het terug naar school.
Portugal	Wettelijk geregeld. Jaarlijks moet gerapporteerd worden en er moet periodiek getest worden (elk derde semester).
Rusland	Er zijn twee soorten thuisonderwijs. Kinderen die ingeschreven staan bij een school en worden bijgestaan door een leraar en in elk vak examen mogen doen. De ouders worden betaald voor dit onderwijs. De andere groep is kinderen die alleen examen mogen doen en vooruit mogen werken op hun eigen niveau. Deze ouders krijgen niet betaald.
Slovenië	Kinderen moeten ingeschreven staan bij een school en jaarlijks examen doen in een aantal vakken. Slaagt het kind na twee pogingen niet voor het examen, dan moet het weer naar school. De ouders mogen voor elk schooljaar aangeven of ze hun kind thuis willen onderwijzen of niet. Ouders hoeven niet aan eisen te voldoen, scholen mogen zelf bepalen of ze de ouders willen bijstaan door hulp of boeken.
Slowakije	Ouders mogen alleen de eerste vier jaar van de basisschool thuis onderwijzen. Degene die onderwijs geeft moet onderwijsbevoegd zijn.
Zwitserland	Legaal, vereisten verschillen per kanton.
Oekraïne	Thuisonderwijs is legaal en in de wet geregeld, maar wordt door lokale autoriteiten toch niet altijd toegestaan.
Verenigd Koninkrijk	In Engeland, Schotland en Noord Ierland is het in de wet geregeld, maar de eisen verschillen wel. Erg populair en populariteit stijgt.
Luxemburg	Thuisonderwijs is alleen toegestaan voor de basisschool. De voorwaarden zijn zeer specifiek. Het thuisonderwijs moet gelijkwaardig zijn aan het schoolonderwijs.
Spanje	Veel onduidelijkheid over thuisonderwijs. Het is niet verboden, maar ook niet wettelijk geregeld. In de wet wordt gesteld dat de ouder zeggenschap heeft over het onderwijs van het kind. Maar in de wet staat ook dat ieder kind tussen zes en zestien jaar verplicht naar school moet. In Catalonië is thuisonderwijs wettelijk geregeld, maar onderwijs valt onder de nationale leerplichtwet. Thuisonderwijs is in Spanje erg populair en populariteit stijgt.
Buiten Europa	Buiten Europa is thuisonderwijs legaal in Zuid Afrika, Canada, Groenland, Verenigde Staten, Belize, Colombia, Mexico, Peru, Suriname, India, Indonesië, Israël, Zuid Korea en Thailand.

Bron: https://en.wikipedia.org/wiki/Homeschooling_international_status_and_statistics